

**“Kayıtdışı Ekonomi ve Sürdürülebilir Büyüme:
AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri”
Sinan Ülgen ve Ulaş Öztürk**

Özet Bulgular

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye’nin yakaladığı büyüme performansının devamı için engel teşkil eden kayıtdışı ekonomi konusunu, 22 Ocak 2007 tarihinde, The Marmara Oteli’nde düzenlediği “İstikrarlı Büyüme Önündeki Yapısal Engel: Kayıtdışı Ekonomi” başlıklı bir seminer ile ele aldı. Seminerde, TÜSİAD’ın, Büyüme Stratejileri Dizisi kapsamında, İstanbul Ekonomi Danışmanlık’tan Sinan Ülgen ve Ulaş Öztürk’e hazırlattığı “Kayıtdışı Ekonomi ve Sürdürülebilir Büyüme: AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri” adlı raporu kamuoyuna sunuldu.

TÜSİAD ve Deloitte-Türkiye’nin ortaklaşa düzenlediği seminerin açılış konuşmalarını TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Sabancı ve Maliye Bakanlığı Müsteşarı Hasan Basri Aktan gerçekleştirdi.

“Kayıtdışı Ekonomi ve Sürdürülebilir Büyüme: AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri” adlı raporda şu bulgulara yer verilmiştir:

Gelişmiş ülkelerde büyüme ortalama yüzde 2,5 seviyesinde kalırken, gelişme yolundaki ülkelerin son yıllardaki büyüme performansı yüzde 6’yı aşmaktadır. Çin ve Hindistan gibi ülkeler dünya ekonomisine daha iyi entegre olmuşlardır. Gelişme yolundaki birçok ülke küreselleşmenin doğurduğu fırsatları kullanarak ekonomik büyümelerine hız kazandırmış ve yeni istihdam olanakları yaratmıştır.

Buna karşılık gelişmekte olan ülkelerde kayıtdışı ekonomi de büyümeye devam etmiştir. Ekonomik kalkınma ile beraber kayıtdışının azalacağını öngören ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme tecrübesinden yola çıkarak yapılan tahminler doğru çıkmamıştır. Kayıtdışı birçok ülkede kayda değer bir boyut kazanmıştır. Türkiye de kayıtdışının yoğun olarak yaşandığı ülkeler arasında yer almaktadır.

Küreselleşme süreci dünya genelinde kayıtdışı ile ilgili dinamikleri etkilemektedir. Örneğin küreselleşmenin doğurduğu rekabet ile baş etmekte zorlanan şirketler, çare olarak kayıtdışına geçmeyi denemektedirler.

Kayıtdışılığın artışında etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar ülkelerin ekonomik, sosyal ve kurumsal özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de kayıtdışılığı etkileyen yeni bir dinamik ise AB sürecidir. Küreselleşme ve AB’ye tam üyelik hedefleri ülkemizde kayıtdışılığı tetikleyen dinamiklerinin yeni bir analizinin

yapılmasını gerekli kılmaktadır. Çalışmamız kayıtdışılığa değişen küresel ve yerel şartlar bakımından güncel bir bakış açısı getirmeyi hedeflemektedir.

Tanımı gereği kayıtlı olmayan ekonomik aktivitelerin, tam, bütüncül, nesnel, ayrıntılı ve kapsamlı bir incelemesinin yapılması mümkün değildir. Yine de bu durum, ekonomik ve sosyal açıdan çok çeşitli sakıncalar içeren bu olgunun ele alınmasını engellemez.

Türkiye’de kayıtdışılığı ölçmeye çalışan çalışmaların varlığına ve kayıtdışılık ile mücadele için çeşitli platformlarda geliştirilmiş olan önerilere rağmen, kayıtdışı ile mücadelede uygulanabilir sistem önerilerinin artması, mücadelede başarı şansını artıracaktır.

Çalışmanın ilk bölümü, kayıtdışı olgusunun teorik çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bölümde kayıtdışının tanımı yapılmakta, kayıtdışılık tarihsel bir perspektif içinde incelenmekte ve kayıtdışının varolma nedenlerine ilişkin akademik literatür özetlenmektedir.

İkinci bölüm kayıtdışılık olgusunu Türkiye bağlamında değerlendirmektedir. Kayıtdışılığın Türkiye’de varolma sebepleri, kayıtdışılığı doğuran ve büyüten hususlar incelenmektedir.

Üçüncü bölümde ise kayıtdışı ile AB süreci arasındaki ilişki ele alınmaktadır. AB’ye tam üyelik hedefi, ülkemizdeki kayıtdışılığın boyutunu hem doğrudan hem de dolaylı yollarla etkileyecektir. AB süreci ile kayıtdışılık arasında dinamik bir ilişki vardır. AB’ye tam üyeliğe hazırlığın getirebileceği ek maliyetler bazı şirketleri kayıtdışına iterken, yasal çerçeve ve kurumsal yapılarda meydana gelecek değişimler bu sürecin sonunda kayıtdışının azalmasını beraberinde getirecektir.

Son bölümde ise kayıtdışını etkileyen bütün bu dinamiklerin ışığında, kayıtdışı ile mücadeleye yönelik bir strateji için bazı önerilere yer verilmektedir.